

АНГЛОМОВНИЙ ДИСКУРС ІННОВАЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ВИКЛАДАЧА АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИENGLISH-LANGUAGE DISCOURSE OF INNOVATIVE PEDAGOGICAL ACTIVITY
OF AN ENGLISH TEACHER

У статті надано семантичну інтерпретацію поняття «англомовний дискурс педагогічної діяльності» як єдність здійснюваної за допомогою англійської мови комунікативної взаємодії викладача зі студентами (студентами), а також сукупності текстів, що описують цю взаємодію. Подано визначення, розкрито ознаки та принципи інноваційної педагогічної діяльності викладача англійської мови. Узагальнено іноземний та вітчизняний досвід застосування технологій і методів у викладанні англійської мови. Викладено власний досвід використання тандем-методу в навчанні студентів англійської мови шляхом взаємодії з англомовним товаришем у ситуації реального або віртуального спілкування. Подано досвід використання навчальних симуляцій, серед яких виокремлено уявні, вигадані та розіграні відтворення міжособистісних контактів, організованих навколо проблемної ситуації. Підкреслено застосування інноваційних технологій із використання мобільних соціальних мереж, які є цінним середовищем для англомовного дискурсу навчального спілкування (ведення блогів, обмін повідомленнями, підкастинг, відео-конференції, водкастинг тощо). Описано методику застосування вебквестів у поєднанні з інформаційним пошуком, навчальним проєктуванням, рольовими іграми, візуалізаціями, презентаціями й обговореннями. Визначено теми для вебквестів: «День у Києві», «Ділові переговори», «Ділова нарада», «Офіс компанії». Акцентовано увагу на врахуванні індивідуальних особливостей студентів та спонуканні їх до самостійності в навчанні. Розглянуто методику добору індивідуальної стратегії самостійної та позааудиторної роботи щодо вивчення англійської мови (learning strategies): memory-strategies, cognitive-strategies, compensation-strategies, metacognitive-strategies, affective-strategies, social-strategies. Наведено методи вивчення індивідуально-психологічних особливостей студентів за допомогою співбесіди та структурованого спостереження. Виявлено, що інноваційні методи значно підвищують успішність навчання та вмотивованість студентів в опануванні англійської мови згідно із профілем їхньої підготовки.

ність, викладання англійської мови, індивідуальні стратегії вивчення англійської мови.

The article provides a semantic interpretation of the concept of "English discourse of pedagogical activity" as the unity of the communicative interaction of the teacher with the student (students), as well as a set of texts describing this interaction. The definition is given, the signs and principles of innovative pedagogical activity of an English teacher are revealed. The foreign and domestic experience of application of technologies and methods in teaching English is generalized. Own experience of using the tandem method in teaching English to students by interacting with an English-speaking friend in a situation of real or virtual communication). The experience of using educational simulations is presented, among which imaginary, fictional and playful reproductions of interpersonal contacts organized around a problem situation are singled out. The use of innovative technologies for the use of mobile social networks, which are a valuable environment for the English-language discourse of educational communication (blogging, messaging, podcasting, video conferencing, vodcasting, etc.) is emphasized. The method of using web-quests in combination with information retrieval, educational design, role-playing games, visualizations, presentations and discussions is described. Topics for web quests have been identified: "Day in Kyiv", "Business Negotiations", "Business Meeting", "Company Office". Emphasis is placed on taking into account the individual characteristics of students and encouraging them to be independent in their studies. The method of selection of individual strategy of independent and extracurricular work on learning English (learning strategies) is considered: memory-strategies, cognitive-strategies, compensation-strategies, metacognitive-strategies, affective-strategies, social-strategies. Methods of studying individual psychological features of students by means of interview and structured observation are given. It was found that innovative methods significantly increase the success of learning and motivation of students to master the English language in accordance with the profile of their training.

Key words: English discourse, innovative teaching methods, pedagogical activity, teaching English, individual strategies of learning English.

УДК 378:81.42:811.11
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2020/30-1.25>

Романчук С.В.,
асистент кафедри іноземних мов економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Сандига Л.О.,
канд. філол. наук,
асистент кафедри іноземних мов економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Постановка проблеми в загальному вигляді. Швидке поширення цифрових технологій, пов'язаних із четвертою промисловою революцією, спричинило кардинальні зміни в усіх сферах суспільної діяльності, зокрема й в освіті, у викладанні та навчанні англійської мови також. Означені зміни вимагають від викладача інноваційного підходу щодо розроблення навчальної програми, вибору стратегій та методів навчання, залучення студентів до педагогічної комунікації та взаємодії,

використання сучасних цифрових технологій і технічних засобів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У процесі підготовки матеріалів статті нами було опрацьовано та проаналізовано три групи сучасних наукових праць, дотичних до означеної проблеми дослідження. Перша група стосувалась уточнення понять «дискурс» і «англомовний дискурс» у контексті нашого дослідження. Друга група джерел охоплювала принципи, стратегії та методи

педагогічної інноваційної діяльності. Третя – включала публікації, що фокусувались на використанні інноваційних педагогічних технологій у викладанні англійської мови.

Передусім нами було враховано світові тенденції у змінах технологій навчання згідно з концепцією «Освіта 4.0», яка передбачає застосування інноваційних методів та впровадження онлайн-навчання. У цьому плані цінними були матеріали звіту «Школи майбутнього», представленого на Всесвітньому економічному форумі, який відбувся в січні 2020 р. [16], а також публікація Організації з безпеки і співробітництва в Європі «Майбутнє освіти та навички 2030» (2018 р.) [14]. Важливим для нашого дослідження було вивчення досвіду Великобританії щодо реалізації потенціалу сучасних інформаційних технологій в освіті та навчанні. Зокрема, заслуговує на вивчення розроблена британським урядом стратегія підтримки сектора освіти й освітніх технологій і просування інновацій відповідно до потреб системи освіти [15].

Інноваційні педагогічні технології представлені М. Гвядзовським, зокрема пірингові (P2P) платформи для обміну знаннями; навчання у форматі ігор, Шеллеровська програма навчання вчителів, розроблена в Масачусетському технологічному університеті, сервіси, спрямовані на навчання в ігровому форматі [1]. Цінний методичний матеріал з погляду інноваційних технологій навчання було отримано зі статті Т. Ілієвої, яка наводить різноманітні техніки навчання у віртуальному класі [8]. У статті Дж. Гонсалеза міститься виклад особистого досвіду проведення різноманітних інноваційних форматів структурованих дискусій у підготовці вчителів [7]. У статті К. Йі (К. Yee) представлено 298 інноваційних методик аудиторного, дистанційного та онлайн-навчання (використання соціальних мереж, мобільних та планшетних пристроїв, ігрові технології, презентації студентів; мозковий штурм, інтерактивна взаємодія в чаті тощо) [18].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз наявної практики викладання англійської мови у вищих навчальних закладах України свідчить про недостатнє впровадження інноваційних технологій і методів у системі викладання і навчання студентів англійської мови. З іншого боку, у релевантних наукових та методичних працях означена проблема поки що є мало-дослідженою.

Мета статті. Наведене дозволяє сформулювати мету статті, яка полягає у вивченні й узагальненні англомовного дискурсу використання інноваційних технологій і методів у педагогічній діяльності викладачів англійської мови.

Виклад основного матеріалу. Передусім здійснимо семантичну інтерпретацію ключового поняття «англомовний дискурс педагогічної діяльності», яке є похідним від поняття «дискурс».

Варто зауважити, що поняття «дискурс» трактується в широкому сенсі як «єдність двох різно-рідних сутностей – процесу мовної комунікації і тексту, який утворюється в її результаті» [3, с. 3]. Отже, «англомовний дискурс педагогічної діяльності» можна визначити як єдність здійснюваної за допомогою англійської мови комунікативної взаємодії викладача зі студентом (студентами), а також сукупності текстів, що описують цю взаємодію. Також для нашого дослідження важливо уточнити поняття інновації, яке в *Merriam-Webster Dictionary* трактується як «нова ідея, метод або пристрій: новинка, введення чогось нового» [13].

На основі такого підходу зміст поняття інноваційної педагогічної діяльності викладача англійської мови можна визначити як процес створення, опанування та застосування нових стратегій, методів і засобів навчання, спрямованих на набуття студентами визначених англомовних компетенцій. У даному разі ми доповнили і конкретизували дефініцію І. Дичківської [2, с. 1].

Необхідно також визначити ознаки інноваційності педагогічної діяльності викладача англійської мови, до яких у даному разі належать: створення невимушеної атмосфери, що позбавляє студентів остраху помилитись; визначення фокуса діяльності, що концентрує студентів на конкретному змісті; залучення студентів до взаємодії, обговорення та самооцінювання робіт однокласників; заохочення інформаційного пошуку та використання різних джерел у процесі індивідуальних та групових занять; спонукання студентів до самостійної роботи як основного способу опанування англійською мовою; мотивація студентів до систематичної роботи як основи досягнення успіху [12].

Наведені визначення дають змогу конкретизувати науковий пошук у двох напрямках: 1) висвітлення наукових і методичних матеріалів, у яких відображено закордонний та вітчизняний досвід інноваційної педагогічної діяльності викладача англійської мови; 2) виклад власного інноваційного досвіду викладання англійської ділової мови у вищому навчальному закладі.

У межах інноваційного підходу до викладання англійської мови існує широкий спектр принципів, які об'єднують конкретні методи і види інноваційної діяльності викладача. Так, принцип змін передбачає зміни порядку проведення заняття, звичної рутини, збільшення одних або скорочення інших видів роботи. Принцип обмежень полягає у введенні жорстких обмежень на деякі види навчальної діяльності (обмеження кількості слів у письмовій роботі, періоду часу, відведеного на виконання завдання, кількості використовуваних матеріалів). Дотримання принципу випадковості вимагає, наприклад, створення сполучень із 10 випадково вибраних прикметників та іменників, складання розповіді на основі отриманих слово-

сполучень. Принцип асоціацій об'єднує підбір опису людей до фраз із діалогів, які вони могли сказати. Принцип вилучення інформації означає пошук максимальної кількості способів застосування відомого предмета або використання певної суми грошей тощо [17].

Нерозривно пов'язане із застосуванням інноваційних технологій використання мобільних соціальних мереж у навчанні англійської мови. Варто звернути увагу на те, що сайти соціальних мереж, у разі правильного їх використання, є цінним середовищем для англомовного дискурсу навчального спілкування (ведення блогів, обмін повідомленнями, підкастинг, відеоконференції, водкастинг тощо) [10].

Дієвим інноваційним підходом, що потребує і водночас сприяє розвитку інноваційної педагогічної діяльності викладача, є врахування індивідуальних особливостей студентів та спонукання їх до самостійності в навчанні. Наприклад, вони можуть знайти тексти для читання у сфері їхніх професійних інтересів; сформулювати проблемні питання; порівняти свої тексти з текстами одногрупників на предмет схожості і відмінності; вибрати текст і перефразувати його; виділити основні ідеї кожного тексту, обговорити стратегії пошуку певної інформації в інтернеті тощо.

Одним з інноваційних методів викладання англійської мови у вищому навчальному закладі є тандем-метод, який передбачає максимальне наближення процесу навчання до реального життя і полягає в опануванні рідної мови свого партнера (у даному разі англійська) у ситуації реального або віртуального спілкування, знайомство з його особистістю, культурою країни, а також отримання інформації про спільну сферу діяльності [9]. Розвиток стосунків учасників тандему збагачується їх дружнім спілкуванням у соціальних мережах, обміном фото і відеоматеріалами, доповнюється обміном викладачами та студентами між вищими навчальними закладами, що дозволяє успішно реалізовувати суб'єктно-суб'єктні стосунки міжкультурного співробітництва у процесі навчання.

До інноваційних методів навчання англійської мови належать симуляції – уявне, вигадане та розігране відтворення міжособистісних контактів, організованих навколо проблемної ситуації: вивчення будь-якого випадку, вирішення проблеми, ухвалення рішення тощо. Такі ситуації мають бути максимально наближеними до реальних, визначаються комунікативним завданням або проблемою, які вимагають особистісного ставлення студентів до фактів і подій [5, с. 3].

До уявних ситуацій можуть залучатись як пари, так і групи, які отримують рольові картки, що вказують лінію поведінки і позицію учасника спілкування, підказують йому рішення проблем. Водночас симуляції є ефективним методом роз-

витку інноваційності як студентів, так і викладачів, оскільки активізують їхню уяву: аудиторія під час занять може перетворюватися на будь-яке місце (офіс, конференц-залу, літак, вулицю, театр тощо), а також відтворювати будь-які події та ситуації. Роль викладача полягає у створенні фіктивних рамок, як просторових, так і тимчасових, їх заповненні студентською групою. Можуть бути запропоновані різні рамки: від житлового будинку або будівлі інституту (на першому курсі навчання) до створення готелю, ресторану або кафе, а також розважального дозвілєвого центру. Викладач пропонує використовувати простір як реальне місце життя і діяльності персонажів або героїв, щоб здійснити всі види мовленнєвої діяльності як у письмовій, так і в усній формах.

Як свідчить наш особистий досвід, завдяки методу симуляцій студенти швидше й легше опановують англійську мову, набувають нові знання, краще розуміють ті процеси, у яких беруть участь. Студенти вчаться обстоювати свою думку, брати участь у проведенні дискусій і форумів, де мова розглядається як засіб міжкультурної комунікації. Інноваційна педагогічна діяльність викладача виявляється завдяки пошуку таких ситуацій, які б відтворювали реальний життєвий досвід (виробничий, соціальний, культурний), який водночас був би для студентів своєрідним проектуванням професійної діяльності, виконував дидактичні функції, а також захоплював їх. Необхідно відзначити, що в «уявних ситуаціях» елемент проблемності посилюється конфліктами між думками, позиціями учасників, які у процесі обговорення мають досягти консенсусу і спільно ухвалити рішення.

Однією з найбільш ефективних інноваційних освітніх технологій є вебквест, який використовувався нами у процесі навчання студентів англійської мови. Розробник цієї технології Б. Додж визначає вебквести так: «Вебквест – це дослідницька діяльність, у якій велика частина або вся інформація, яка використовується студентами, береться з інтернету. Вебквести призначені для того, щоб правильно використовувати час студентів, щоб зосередитися на використанні інформації, а не на її пошуку, і для підтримки мислення учнів на рівнях аналізу, синтезу та оцінки» [11, с. 117].

У своїй роботі ми використовували вебквести для підготовки і презентації проекту на задану тему, наприклад, «День у Києві», що виконувався малими групами, у яких кожен студент грав певну роль: іноземного туриста, екскурсовода, покупця, продавця сувенірів, офіціанта, перехожого тощо. Згідно з роллю студенти готували візуальний матеріал (музеїв, відомих місць і визначних пам'яток, фотографій сувенірної та іншої продукції, схеми метро та руху транспорту тощо) для презентації та супроводжували розповідями або діалогами на

відповідні теми. Аналогічно здійснювалась робота над проектами на інші теми (з урахуванням спеціальності): «Ділові переговори», «Ділова нарада», «Офіс компанії» та інші. Крім того, залежно від навчального завдання враховувались різні типи вебквестів: есе-переказ – подання матеріалів на задану тему з різних інформаційних джерел у новому форматі; квест-компіляція – віртуальний музей, мій портфолію, мультимедійна колекція; проектування – розробка навчального проекту з фахових дисциплін на основі заданих умов; творче завдання – творча робота на задану тему; аналітичне завдання – пошук і систематизація педагогічної інформації у вигляді колекції, енциклопедії, каталогу, хрестоматії, маршруту; електронна дошка оголошень [6].

Для досягнення результативного навчання англійської мови важливо визначити інноваційні стратегії навчальної діяльності студента, які не лише передбачають аудиторні заняття, а й ставлять наголос на самостійній позааудиторній роботі. Варто звернути увагу на те, що йдеться саме про стратегії вивчення, а не навчання (*learning strategies* на противагу *teaching*). Залежно від індивідуально-психологічних особливостей студентів можуть застосовуватися такі стратегії: *memory-strategies*, *cognitive-strategies*, *compensation-strategies*, *metacognitive-strategies*, *affective-strategies*, *social-strategies* [4].

Так, до *memory-strategies* відносять прийоми, які допомагають запам'ятовувати і згадувати англійські лексичні одиниці та граматичні конструкції: створення уявних зв'язків, використання асоціацій, зображень, звуків, відчуттів, регулярне повторення, переглядання матеріалу, складання нових прикладів із виразами або граматичними конструкціями, розташування потрібних слів у навчальному просторі, метод *Total Physical Response (TPR)*, тобто підкріплення нового слова дією, жестом або рухами тіла. *Cognitive-strategies* передбачають використання розумових стратегій навчання, що допомагають зрозуміти, інтерпретувати і відтворити нові феномени в англійській мові. До цієї стратегії відносять практику і повторення (повторення нової моделі або конструкції, використання в нових контекстах, виконання вправ і завдань); аналіз і зіставлення нового виразу (з яких слів та компонентів складається, що чим можна замінити і як скласти нове словосполучення за цією моделлю); структурування знань – свій спосіб запису заміток або супровід нового матеріалу візуальними підказками; створення презентацій, таблиць і графіків – усе, що полегшує запис мовного матеріалу для подальшого використання і повторення. *Compensation strategies* – компенсаторні стратегії, що допомагають студентам спілкуватися і висловлювати свої думки англійською мовою, компенсувати

брак знань і умінь іншими способами, наприклад, за допомогою невербальних засобів, парафраз, синонімів, іномовлення (*circumlocution*). *Metacognitive strategies* – метакогнітивні стратегії включають засоби планування (постановка цілей і завдань), організацію власної навчальної діяльності, формулювання критеріїв успішності навчання, контроль, відстеження й оцінювання досягнень, власного прогресу навчання. Надзвичайно важливими у вивченні англійської мови є *affective strategies* (афективні стратегії), тобто сукупність способів контролю й управління своїми емоціями, ставленням до мови і мотивацією до процесу навчання, створення піднесеного настрою, наснаження, нейтралізації хвилювання й інших негативних емоцій. Ще одна група стратегій – *social strategies* містить способи взаємодії і стратегії спілкування, наприклад, ставити запитання і просити пояснити те, чого не зрозумів, а не мовчати; попросити про допомогу більш підготовленого колегу. Ця стратегія включає також розвиток емпатії та навичок міжкультурної комунікації і взаєморозуміння.

Варто зазначити, що для досягнення бажаного освітнього результату викладач має врахувати індивідуально-психологічні особливості студентів, спонукати їх до розробки індивідуальної програми вивчення щодо кожної з наведених стратегій. Для цього можна використовувати співбесіду та структуроване спостереження, у якому необхідно врахувати такі питання: «Які методи запам'ятовування нових слів використовує студент (студентка) (*memory strategies*), як він (вона) працює з новою граматиною? Наскільки добре орієнтується в новому матеріалі? Як веде записи (*cognitive*)? Що він (вона) робить у розмові, якщо не знає потрібного слова (*compensation*)? Як він (вона) розуміє, що досяг своєї мети? Як він (вона) планує своє навчання? Як і коли виконує самостійні завдання (*metacognitive*)? Що робить для того, щоб мотивувати себе до занять з англійської мови (*affective*)? Що робить, якщо не зрозумів (не зрозуміла) співрозмовника? Яким чином просить допомоги (*social*)?» [4].

Висновки. Як свідчить практика, розглянуті методи сприяють розвитку інноваційної педагогічної діяльності викладача англійської мови, заохочують його експериментувати та генерувати нові ідеї, сприяють удосконаленню змісту навчальної програми, підвищують якість відбору навчальних матеріалів, дають змогу гнучко планувати навчальний процес, з урахуванням потреб, можливостей і здатностей студентів та підвищення рівня їхньої самостійності та навчальної активності. Подальшої експериментальної перевірки потребує навчальна ефективність наведених інноваційних технологій і методів навчання англійської мови студентів вищих навчальних закладів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гвяздовский М. Образование 4.0: как новые тренды EdTech создают школу будущего. URL: <https://hightech.fm/2020/04/08/education-4-0> (дата звернення: 17.06.2020).
2. Дичківська І. Інноваційні педагогічні технології. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
3. Кибрик А. Модус, жанр и другие параметры классификации дискурсов. *Вопросы языкознания*. 2009. № 2. С. 3–21.
4. Масловская Д. Learning strategies. Стратегии обучения. URL: <https://anglofeel.ru/blog/learning-strategies-strategii-obucheniya> (дата звернення: 17.06.2020).
5. Практический курс методики преподавания иностранных языков / П. Бабинская и др. Минск : ТетраСистемс, 2005. 288 с.
6. Dodge V. WebQuest Taskonomy : A Taxonomy of Tasks. 1999. URL: <http://webquest.sdsu.edu/taskonomy.html> (дата звернення: 17.03.2020).
7. Gonzalez J. The big list of class discussion strategies. *Cult of pedagogy*. 15.10.2015. URL: <https://www.cultofpedagogy.com/speaking-listening-techniques/> (дата звернення: 17.03.2020).
8. Ilieva T. Interactive teaching styles in the virtual classroom. 2019. URL: <https://www.vedamo.com/knowledge/interactive-teaching-styles-virtual-classroom/> (дата звернення: 17.03.2020).
9. Classroom tandem – outlining a model for language learning and instruction / K. Karjalainen et al. *International Electronic Journal of Elementary Education*. 2013. № 6 (1). P. 165–184.
10. Ketabi S., Kavoshian S. Innovative Technology in English Language Teaching : The Utility of Mobile Social Network Sites to Improve Teacher Education. *Teaching English Language*. Spring & Summer 2017. Vol. 11. № 1. P. 39–67.
11. Maddux C., Cummings R. WebQuests: Are they developmentally appropriate? *The Educational Forum*. 2007. № 71 (2). P. 117–127.
12. Maley A. Overview: Creativity – the what, the why and the how. *Creativity in the English language classroom* / Edited by A. Maley, N. Pechey. British Council. London, UK, 2015. P. 6–13.
13. Merriam-Webster Dictionary. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/innovation?src=search-dict-box> (дата звернення: 17.03.2020).
14. OECD Future of Education and Skills 2030. 2018. 21 p. URL: <http://www.oecd.org/education/2030/oecd-education-2030-position-paper.pdf> (дата звернення: 17.03.2020).
15. Realising the potential of technology in education: A strategy for education providers and the technology industry. 2019. 48 p. URL: <https://www.gov.uk/government/publications/realising-the-potential-of-technology-in-education/> (дата звернення: 17.03.2020).
16. Schools of the Future Report. *World Economic Forum*. January 2020. 34 p. URL: https://cica.org.au/wp-content/uploads/WEF_Schools_of_the_Future_Report_2019.pdf (дата звернення: 17.03.2020).
17. Stepanek L. A Creative approach to language teaching: a way to recognize, encourage and appreciate students' contributions to language classes. *Creativity in the English language classroom* / Edited by A. Maley, N. Pechey. British Council, London, UK, 2015. P. 98–103.
18. Yee K. Interactive Techniques. 2020. URL: <https://www.usf.edu/atle/documents/handout-interactive-techniques.pdf> (дата звернення: 17.03.2020).